

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

8

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

JAWNE
~~sztab~~
Egz. Nr 1

ppłk mgr Karol PAWLUK

**STRUKTURA SYSTEMU DOWODZENIA I ZARZĄDZANIA
SIŁAMI ZBROJNYMI PRL W OKRESIE POKOJU I WOJNY**

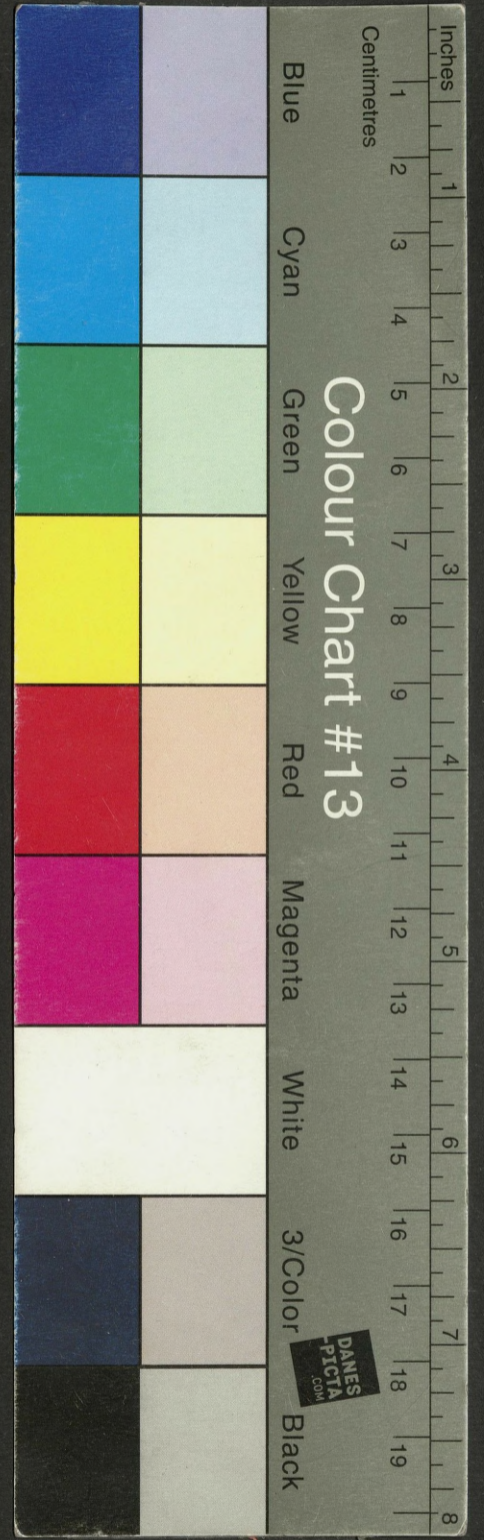

BIBLIOTEKA ARMOVA 1950
Archiwum Główny Sztabu Generalnego
Nr. egzid. 45428

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1972

8

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

JAWNE
Egz. Nr 1

ppłk mgr Karol PAWLUK

**STRUKTURA SYSTEMU DOWODZENIA I ZARZĄDZANIA
SIŁAMI ZBROJNYMI PRL W OKRESIE POKOJU I WOJNY**

WIBLIOTEKA NABROWA HPO
Archiwum Główny Szefostwa Sztabu
Nr. egz. **45428**

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im.gen.broni K.Świerczewskiego

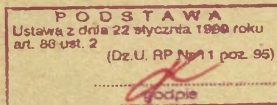
KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 12657

~~SECRET~~
~~sluzbowo~~
JAWNE

"ZATWIERDZAM"
SZEŃ KATEDRY
ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

Egz.Nr

1

ppłk dypl. Mieczysław BRONOWICKI

ppłk mgr Karol PAWLUK

STRUKTURA SYSTEMU DOWODZENIA I ZARZĄDZANIA SIŁAMI
ZBROJNYMI PRL W OKRESIE POKOJU I WOJNY

WYBLOTNIK NABKOWA ASG WP
Archiwum Biuletynów Specjalnych

Nrewid. 45428

~~SECRET~~

SECRET

~~SECRET~~

SPISI TREŚCI

	str.
WSTĘP	4
I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI PRL W OKRESIE POKOJU I WOJNY	5
II. PODSTAWOWE FUNKCJE SZTABU GENERALNEGO JAKO GŁÓWNEGO ORGANU DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI	7
III. FUNKCJE NIEKTÓRYCH OSÓB ORAZ INSTYTUCJI CENTRALNYCH PODLEGŁYCH BEZPOŚREDNIO MINISTROWI OBRONY NARODOWEJ	13
IV. FUNKCJE INIKTÓRYCH WAŻNIEJSZYCH OGNIW SZCZEBLA CENTRALNEGO SPRAWUJĄCYCH ZARZĄDZENIE	14
1. Podległe głównemu inspektorowi obrony terytorial- nej - wiceministrowi obrony narodowej	16
2. Podległe szefowi Sztabu Generalnego - wicemini- strowi obrony narodowej	17
3. Podległe głównemu inspektorowi planowania i te- chniki - zastępcy Szefa Sztabu Generalnego - generalnemu dyrektorowi obrony narodowej	18
4. Podległe głównemu inspektorowi szkolenia - gene- ralnemu dyrektorowi obrony narodowej	19
5. Podległe głównemu kwatermistrzowi WP	20
V. MIEJSCE I ROLA DOWÓDZTW OKRĘGÓW WOJSKOWYCH I RODZA- JÓW SIŁ ZBROJNYCH W POWODZENIU WOJSKAMI ORAZ ICH ZASADNICZE ZADANIA W CZASIE POKOJU I WOJNY	23
A. Dowództwa okręgów wojskowych	24
B. Dowództwo wojsk lotniczych	29
C. Dowództwo wojsk obrony powietrznej kraju	30
D. Dowództwo marynarki wojennej	31
ZAKOŃCZENIE	35

W S T E P

Sukcesywne wprowadzenie do wyposażenia sił zbrojnych nowego technicznego sprzętu bojowego oraz zmiany w sposobach prowadzenia działań, jak również wszechstronny rozwój pozostałych sił i środków obrony kraju - zmusza do permanentnego doskonalenia systemu kierowania nimi. Jest to problem nie łatwy, ponieważ współczesny model kierowania siłami zbrojnymi cechuje złożoność wewnętrznych, wzajemnie jednak uwarunkowanych i powiązanych w jeden system - procesów dowodzenia, odbywających się w różnych układach funkcjonalnych o swoistej treści i formach działania zarówno w okresie pokoju, jak i wojny. Budowa poszczególnych ogniw dowodzenia musi zapewniać szybkie i bezkolizyjne przejście ich ze struktury pokojowej na wojenną. Wszelkie więc prace w dziedzinie doskonalenia modelu kierowania /dowodzenia i zarządzania/ oraz usprawniania struktur organizacyjnych sił zbrojnych nie mogą mieć charakteru doraźnych rozwiązań, lecz powinny być dostosowane do perspektywicznych przewidywań i ogólnych tendencji rozwojowych sił zbrojnych.

Zrealizowane dotychczas przedsięwzięcia przyczyniły się w poważnym stopniu do optymalizacji struktur organizacyjno-funkcjonalnych wielu ogniw dowódczo-sztabowych, zwłaszcza szczebla centralnego i operacyjnego /dowództwa OW i rodzajów sił zbrojnych/, w wielu wypadkach również taktycznego, a także ulepszyły metody ich pracy. Stanowi to również podstawę do dalszego doskonalenia modelu dowodzenia i zarządzania siłami zbrojnymi w przyszłości.

Podstawę doskonalenia zarówno modelu dowodzenia siłami zbrojnymi PRL, jak i ich struktur organizacyjno-funkcjonalnych stanowi ukształtowany w skali Układu Warszawskiego system założeń strategicznych zawierający przewidywane warianty zagrożenia oraz postanowienia KOK dotyczące systemu obrony kraju i struktury jego kierowniczych organów, a także międzyspójnicze ustalenia dotyczące zasad kierowania Zjednoczonymi Siłami Zbrojnymi. Uwzględniono przy tym aktualny i przewidywany rozwój organizacyjny wojska, jak również dotychczasowe osiągnięcia i planowany postęp w dziedzinie automatyzacji i mechanizacji systemów kierowania siłami zbrojnymi.

Generalną koncepcją trwającego procesu jest dalsza integracja organizacyjna sił zbrojnych umożliwiająca wielozadaniowe

wykorzystanie związków taktycznych i jednostek w zależności od konkretnej sytuacji, zapewniająca jednocześnie płynne przejście ogniw dowodzenia i zarządzania z ustawienia pokojowego na wojenne. Eksponuje się szczególnie zasadę jednolitości dowodzenia całością sił zbrojnych oraz zapewnienie niezbędnej - szczególnie w okresie wojennym - decentralizacji uprawnień ze szczebla centralnego na szczeble operacyjne. Wyraża się to m.in. w jednoznacznym precyzowaniu kompetencji poszczególnych dowództw i sztabów, a także sukcesywnym i uzasadnionym zmniejszaniu stanów osobowych ogniw kierowania, przede wszystkim szczebla centralnego.

Wśród realizowanych przedsięwzięć jednym z najważniejszych jest integracja pokrewnych pionów funkcjonalnych, a zwłaszcza pionów zaopatrzeniowych, Dotyczy to głównie służb technicznych i kwatermistrzowskich, które w najbliższych latach utworzą tył ogólnowojskowy.

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI PRL W OKRESIE POKOJU I WOJNY

Do 1965 roku w naszych siłach zbrojnych utrzymywał się tradycyjny model dowodzenia - ukształtowany jeszcze w okresie II wojny światowej.

1 Obecnie obowiązujący model dowodzenia Siłami Zbrojnymi PRL został ukształtowany na podstawie wszechstronnej analizy położenia geograficzno-politycznego Polski, zobowiązań sojuszniczych, postanowień KOK w zakresie kierowania obroną państwa, przewidywanego charakteru ewentualnego konfliktu zbrojnego zadań i struktury sił zbrojnych, a także możliwości ekonomicznych kraju. Cechą charakterystyczną tego modelu jest jego jednolitość wyrażająca się między innymi tym, że w okresie pokoju nie ma odrębnego systemu wojennych dowództw /front, armia ogólnowojskowa, armia lotnicza,/. Elementy tych dowództw występują w różnych formach organizacyjnych w ramach jednolitych organów dowodzenia czasu "P", których struktura umożliwia bezkolizyjne wydzielanie odpowiednich ogniw dowodzenia czasu wojennego. Dotyczy to szczególnie niektórych instytucji centralnych MON, które stanowią bazę do tworzenia dowództwa frontu oraz dowództw okręgów wojskowych czasu wojennego, dowództwa armii lotniczej i szefostwa wojsk lotniczych.

Dowództwo marynarki wojennej i dowództwo wojsk OPK mają natomiast etaty pokojowo-wojenne. Przewiduje się w nich bowiem na okres wojny jedynie nieznaczne przesunięcia pewnych stanowisk oraz wymianę pracowników niektórych kategorii.

Ogólnie z jednolitej pokojowej struktury organizacyjnej sił zbrojnych wyodrębnia się na okres wojny, stosownie do planowanych zadań, dwa zasadnicze piony funkcjonalne - wojska operacyjne przeznaczone do działań koalicyjnych na froncie zewnętrznym, ukształtowane w wyższy związek operacyjny /front/ w składzie armii ogólnowojskowych, armii lotniczej, samodzielnych frontowych jednostek wsparcia ogniowego, zabezpieczenia bojowego i tyłowego oraz - wojska obrony terytorium kraju, działające na froncie wewnętrznym i obejmujące: wojska OPK działające w jednolitym systemie obrony powietrznej państw Układu Warszawskiego, różne rodzaje wojsk i służb występujące w ramach wojennych okręgów wojskowych, a także centralnie podporządkowane jednostki, jak np. zabezpieczenie SD MON, SK KOK itp. Należy podkreślić, że ten zasadniczy podział funkcjonalny nie wyklucza możliwości przejściowego wykorzystania na rzecz obrony terytorium kraju wojsk operacyjnych bądź też angażowania na ich korzyść jednostek OTK, np. dywizji rezerwowych, jednostek szkolnych itp.

Dowodzenie całością sił zbrojnych w okresie pokoju sprawuje Minister Obrony Narodowej, który jest jednocześnie zastępcą przewodniczącego KOK do spraw sił zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego. Z tego więc tytułu realizuje decyzje i wytyczne Rady Ministrów i KOK w zakresie obrony państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo nad wykonaniem postanowień ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL. Pełni tę funkcję również w czasie wojny, z tym że po przekazaniu koalicyjnemu organowi funkcji dowodzenia wojskami operacyjnymi zachowuje w stosunku do tych wojsk bezpośrednie kierownictwo w zakresie ich organizacji, uzupełniania, zaopatrywania materiałowo-technicznego oraz w sprawach kadrowych i pracy partyjno-politycznej.

Proces jednolitego dowodzenia siłami zbrojnymi PRL zarówno w czasie pokoju, jak i wojny odbywa się w podstawowych relacjach: Minister Obrony Narodowej - Sztab Generalny - dowództwa OW, wojska OPK, wojska lotnicze i marynarkę wojenną - dowództwa ZT i samodzielnych oddziałów oraz WSZW - dowództwa podległych jednostek oraz PSZW - pododdziały.

II. PODSTAWOWE FUNKCJE SZTABU GENERALNEGO JAKO GŁÓWNEGO ORGANU DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI

Sztab Generalny WP jest podstawowym organem Ministra Obrony Narodowej do kierowania siłami zbrojnymi spełniającym jednocześnie naczelne funkcje planowania i koordynacji przedsięwzięć gotowości bojowej, operacyjno-strategicznych, organizacyjno-mobilizacyjnych, planistyczno-gospodarczych i materiałowo-technicznych, realizowanych na szczeblu centralnym i okręgowym /równorzędnym/. Sztab Generalny jest jedynym centralnym ogniwem kompleksowego planowania strategiczno-operacyjnego w odniesieniu do wojsk, koordynującym zarazem planowanie strategiczno-obronne w systemie obronnym państwa. Jest on również podstawowym ogniwem współpracy z Dowództwem Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz sztabami sojuszniczymi.

Sztab Generalny, jako główny ośrodek dyspozycyjny Ministra Obrony Narodowej, jest zarazem nadrzędnym organem operacyjnym w stosunku do wszystkich ogniw szczebla centralnego i okręgowego /równorzędnego/. Jest również centralnym ogniwem planowania głównych zamierzeń MON oraz przygotowania kompleksowych danych potrzebnych Ministrowi Obrony Narodowej do podejmowania decyzji.

Zadania Sztabu Generalnego można więc podzielić według czterech zasadniczych dziedzin jego działalności, a mianowicie: operacyjnej, organizacyjno-mobilizacyjnej, planistycznej w zakresie materiałowo-technicznym i gospodarczym oraz doskonalenia i usprawniania systemów dowodzenia. Każda dziedzina obejmuje zespół przedsięwzięć, które można ująć w następujący sposób:

a/ w zakresie działalności operacyjnej:

- opracowywanie zgodnie z deryktami i wytycznymi KOK oraz kierownictwa MON generalnych, strategiczno-obronnych założeń doktrynalnych, a także zgłaszanie w tym zakresie odpowiednich postulatów dla poszczególnych resortów administracji państwowej;
- kierowanie kompleksowym planowaniem strategiczno-operacyjnego rozwinięcia i użycia Sił Zbrojnych PRL oraz jednostek zmilitaryzowanych przewidzianych do realizacji zadań na rzecz sił zbrojnych, jak również wprowadzanie w życie i kontrola wykonania przyjętych postanowień;

- sprawowanie funkcji podstawowego organu dowodzenia operacyjnego siłami zbrojnymi, opracowywanie zadań dowodzenia wojskami i założeń operacyjnych do przygotowania i rozwinięcia polowego systemu dowodzenia, a także kierowanie dyslokacją sił zbrojnych i utrzymywanie ich w stałej gotowości bojowej;
- planowanie, organizowanie i prowadzenie studiów w zakresie strategii, sztuki operacyjnej i taktyki; wykorzystania przestrzeni kosmicznej i sztucznych obiektów kosmicznych na potrzeby obronne; teatrów działań wojennych oraz problematyki powszechnego i całkowitego rozbrojenia, a także opracowywanie odpowiednich materiałów i uogólnień w tych dziedzinach;
- ustalanie wymagań operacyjnych dotyczących organizacyjno-mobilizacyjnego, materiałowo-technicznego, medycznego i politycznego przygotowania sił zbrojnych oraz ich wszechstronnego zabezpieczenia stosownie do przyjętych założeń doktrynalnych i koncepcji strategiczno-obronnych;
- planowanie szkolenia operacyjnego oraz organizowanie kontroli, a także przygotowywanie ćwiczeń prowadzonych przez ministra obrony narodowej, szefa Sztabu Generalnego lub Dowództwo Zjednoczonych sił zbrojnych państw Układu Warszawskiego;

b/ W zakresie działalności organizacyjno-mobilizacyjnej:

- bieżące i perspektywiczne planowanie - w myśl założeń operacyjnych - rozwoju organizacyjnego sił zbrojnych, ich stanu ilościowego, składu, struktury organizacyjnej oraz opracowywanie dokumentów kompetencyjnych dla ogniw dowodzenia i zarządzania szczebla centralnego i okręgowego /równorzędnego/, a także dokumentów etatowych dla wszystkich jednostek sił zbrojnych;
- prowadzenie sprawozdawczości i ewidencji stanu osobowego, uzbrojenia, środków transportowych i podstawowego wyposażenia wojsk oraz ustalanie w tym zakresie założeń systemowych, zasad metodologicznych i normatywnych dla wszystkich szczebli organizacyjnych sił zbrojnych;

- ustalenie systemów i zasad mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk oraz planowanie całości przedsięwzięć w tym zakresie, przygotowywanie osobowych rezerw mobilizacyjnych o odpowiednim rozmieszczeniu terenowym, składzie ilościowym i jakościowym, a także kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych;
 - opracowywanie zasad uzupełniania sił zbrojnych, kryteriów kwalifikowania poborowych do służby w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych i służb oraz oddziałach samoobrony, a także organizowanie i kierowanie uzupełnieniem sił zbrojnych, administrowanie zasobami podoficerów i szeregowców rezerwy oraz organizowanie ich szkolenia;
 - planowanie i kierowanie przedsięwzięciami w zakresie przygotowania środków transportowych i maszynoinżynierskich z gospodarki narodowej podlegających przekazaniu w czasie wojny siłom zbrojnym i formacjom samoobrony;
- c/ w zakresie planowania materiałowo-technicznego i gospodar-
czego:
- opracowanie kompleksowych planów zamierzeń i prognoz perspektywicznych w zakresie potrzeb gospodarczo-obronnych MON na czas pokoju i wojny;
 - analiza pracy i rozwoju krajowego przemysłu obronnego, inicjowanie kierunków rozwoju nauki i techniki w kraju odpowiednio do potrzeb sił zbrojnych oraz współpracy między państwami - członkami Układu Warszawskiego w zakresie badań i rozwoju techniki wojskowej;
 - opracowywanie koncepcji i kierunków rozwoju techniki wojskowej; ustalanie systemów uzbrojenia i wyposażenia sił zbrojnych na czas pokoju i wojny; planowanie i nadzór nad realizacją prac w zakresie postępu technicznego; pobudzanie i koordynacja ruchu wynalazczości i racjonalizacji oraz planowanie i koordynacja działalności normalizacyjnej i unifikacyjnej uzbrojenia;
 - opracowywanie rocznych i wieloletnich planów potrzeb, podziału i wykorzystania wydatków obronnych MON odpowiednio do ustalonych zamierzeń organizacyjnych oraz planów mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;

- realizacja przygotowań organizacyjno-mobilizacyjnych dotyczących materiałowego i technicznego zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- sporządzanie zbiorczych rocznych i wieloletnich planów zaspakajania bieżących, mobilizacyjnych i wojennych potrzeb sił zbrojnych w zakresie uzbrojenia i sprzętu wojskowego z produkcji krajowej i importu;
- współpraca z gospodarką narodową w zakresie planowania i realizacji dostaw uzbrojenia i sprzętu wojskowego z produkcji krajowej i importu;
- opracowywanie rocznych planów rozdziału uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- planowanie i koordynacja badań wojskowo-ekonomicznych oraz sporządzanie kompleksowych analiz działalności gospodarczej w siłach zbrojnych;

d/ w zakresie doskonalenia i usprawniania systemów dowodzenia i zarządzania:

- określanie głównych kierunków działalności, zasad doskonalenia metodologii planowania i dokumentowania zasadniczych przedsięwzięć sił zbrojnych oraz głównych kierunków doskonalenia biurowości wojskowej, a także wprowadzanie organizacyjno-technicznych środków i urządzeń biurowo-sztabowych;
- ustalanie głównych kierunków rozwoju automatyzacji i mechanizacji procesów kierowania siłami zbrojnymi, a także kierowanie wykonaniem podstawowych zadań wynikających ze współdziałania w budowie koalicyjnego zautomatyzowanego polowego systemu dowodzenia wojskami;
- określanie zadań co do współdziałania organów wojskowych w opracowywaniu założeń doktrynalnych terytorialnego zautomatyzowanego systemu kierowania przedsięwzięciami obronnymi realizowanymi w układzie międzyresortowym;
- ustalanie zasad oraz kierowanie działalnością w dziedzinie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej w wojsku, a także w zakresie kontroli publikacji dotyczących zagadnień sił zbrojnych i obronności kraju.

Ponadto Sztab Generalny kieruje działalnością wywiadu wojskowego, koordynuje rozpoznanie wojskowe we wszystkich rodzajach sił zbrojnych, a także planuje, organizuje i przygotowuje systemy łączności /w tym łączności utajnionej i szyfrowo-kodowej/ na potrzeby sił zbrojnych.

Realizacją tych zadań zajmują się specjalistyczne instytucje sztabu generalnego, to znaczy zarządy, biura, zespoły itp. będące samodzielnymi jednostkami organizacyjnymi /instytucjami centralnymi/. Szefowie tych instytucji mają prawo występowania, odpowiednio do zakresu swojej działalności, na zewnątrz Sztabu Generalnego w ramach resortu obrony narodowej. Sprawują oni funkcjonalny nadzór nad pracą odnośnych komórek organizacyjnych występujących w innych instytucjach centralnych MON, dowództwach okręgów wojskowych /związkach operacyjnych/ i dowództwach rodzajów sił zbrojnych.

Należy jednak podkreślić, że mimo samodzielności prawno-organizacyjnej pod względem działalności merytorycznej, stanowią one zwarty organ dowodzenia i zarządzania siłami zbrojnymi, kierowany przez szefa Sztabu Generalnego - wiceministra Obrony Narodowej.

Szef Sztabu Generalnego - wiceminister Obrony Narodowej - wydaje zarządzenia i wytyczne obowiązujące w całych siłach zbrojnych. Ponadto wydaje on wiążące opinie w odniesieniu do spraw prowadzonych przez inne nie wchodzące w skład Sztabu Generalnego ogniw centralne w zakresie spraw mających podstawowe znaczenie dla całych sił zbrojnych i związanych z planowaniem operacyjnym, gotowością bojową wojsk, ich zaopatrzeniem materiałowo-technicznym oraz problematyką organizacyjną, mobilizacyjną i uzupełnieniową.

Szef Sztabu Generalnego ^{sprawuje} zwierzchnie kierownictwo nad działalnością dowódców okręgów wojskowych i dowódców rodzajów sił zbrojnych w zakresie spraw operacyjnych, organizacyjno-mobilizacyjnych, planistyczno-gospodarczych i materiałowo-technicznych. W sprawach wynikających z jego zakresu działania ma prawo występowania na zewnątrz resortu obrony narodowej.

W składzie Sztabu Generalnego ukształtowane zostały cztery strukturalno-funkcjonalne pionory: operacyjny, organizacyjno-mobilizacyjny, planowania i techniki oraz systemów kierowania. W skład poszczególnych pionów wchodzi instytucje o zbliżonym lub wzajemnie uzupełniającym się charakterze działalności. Na czele każdego pionu stoją zastępcy szefa Sztabu Generalnego, którzy z upoważnienia

szefa sztabu kierują instytucjami danego pionu. Zastępcy szefa Sztabu Generalnego sprawują ponadto nadzór fachowy nad działalnością /w zakresie odnośnej problematyki/ odpowiednich komórek specjalistycznych, występujących w innych instytucjach centralnych MON, dowództwach okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych.

Aktualnie w Sztabie Generalnym jest pięciu zastępców szefa Sztabu Generalnego:

- pierwszy zastępca szefa Sztabu Generalnego, który w zakresie zleconym przez szefa Sztabu Generalnego koordynuje podstawowe przedsięwzięcia realizowane przez kilku lub wszystkie piony funkcjonalne Sztabu Generalnego, oraz sprawuje ogólny nadzór nad działalnością instytucji nie wchodzących w skład wymienionych pionów, to jest szefostwa wojsk łączności i oddziału wojskowych spraw zagranicznych, a także szefostw wojsk inżynieryjnych i chemicznych występujących poza Sztabem Generalnym, ale podporządkowanych szefowi Sztabu Generalnego;
- zastępca Szefa Sztabu Generalnego ds. operacyjnych, który kieruje pionem operacyjnym w składzie: zarząd operacyjny, zarząd topograficzny, oddział szkolenia operacyjnego, zespół operacyjny ds. radioelektronicznych, redakcja "Myśli Wojskowej" i "Biuletynu Informacyjnego";
- zastępca szefa Sztabu Generalnego ds. organizacyjno-mobilizacyjnych, który kieruje pionem w składzie: zarząd organizacyjny, zarząd mobilizacji i uzupełnień, zespół struktur organizacyjnych;
- zastępca szefa Sztabu Generalnego ds. systemów kierowania, który kieruje pionem w składzie: zarząd normatywno-administracyjny, biuro ds. automatyzacji i mechanizacji;
- główny inspektor planowania i techniki - zastępca szefa Sztabu Generalnego, który kieruje pionem w składzie: zarząd planowania materiałowego, zarząd techniczny, biuro ds. importu i eksportu, zespół ds. koordynacji wojskowych badań ekonomicznych. Ponadto podlegają mu inne instytucje nie wchodzące w skład Sztabu Generalnego.

W skład Sztabu Generalnego wchodzi także zarząd wywiadowczy, który z uwagi na specyfikę swojej działalności podlega bezpośrednio szefowi Sztabu Generalnego.

Należy zaznaczyć, że wymienione powyżej pionory nie tworzą instytucji, są jedynie ogniwami funkcjonalnymi.

Struktura organizacyjna Sztabu Generalnego jest dostosowana przede wszystkim do realizacji prac koncepcyjnych. Stąd też w ramach doskonalenia strukturalno-funkcjonalnego poszczególnych instytucji Sztabu Generalnego sukcesywnie eliminuje się wszelkiego rodzaju funkcje o znaczeniu wykonawczym lub mające charakter szczegółowych rozwiązań.

Sztab Generalny, po wydzieleniu określonych elementów dowództwa frontu, pozostaje w zasadzie bez zmian na czas wojny. Różnica polega jedynie na przesunięciu się ciężaru działalności w czasie wojny na problematykę obrony terytorium kraju, z zachowaniem - jak już wspomniano - odpowiednich uprawnień w odniesieniu do wojsk operacyjnych. Nie narusza to jednak zasady, że Sztab Generalny pozostaje w dalszym ciągu podstawowym organem Ministra Obrony Narodowej w zakresie gotowości bojowej wojsk oraz dowodzenia operacyjnego całością sił zbrojnych.

Ogólny model strukturalny Sztabu Generalnego, mimo pewnych specyficznych rozwiązań wewnętrznych, odpowiada podstawowym zasadom przyjętym we wszystkich armiach państw - sygnatariuszy Układu Warszawskiego, co ułatwia współpracę i międzysojusznicze współdziałanie.

Te ogólne założenia modelowe w określonym stopniu znajdują swój wyraz w strukturach organizacyjno-funkcjonalnych dowództw okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych.

III. FUNKCJE NIEKTÓRYCH OSÓB ORAZ INSTYTUCJI CENTRALNYCH PODLE- GŁYCH BEZPOŚREDNIO MINISTROWI OBRONY NARODOWEJ

Wiceminister Obrony Narodowej ds. ogólnych - reprezentuje MON na zewnątrz, przygotowuje akta wyższego rzędu, które przedstawia się Radzie Ministrów i Sejmowi, kieruje działalnością głównej kontroli MON oraz komisji ds. wniosków i postulatów.

Główny Zarząd Polityczny WP - jest instytucją centralną MON przeznaczoną do kierowania pracą partyjno-polityczną, propagandowo-agitacyjną, kulturalno-oświatową i wychowawczą w siłach zbrojnych, działając w tym zakresie pod kierownictwem politycznym właściwych ogniw Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Całokształtem działalności GZP WP kieruje jego szef - ~~generalny dyrektor Obrony Narodowej~~, który w wykonaniu uchwał, dyrektyw i wytycznych Komitetu Centralnego PZPR, rozkazów i zarządzeń Ministra Obrony Narodowej oraz w sprawach należących do zakresu działania GZP WP wydaje zarządzenia i wytyczne obowiązujące w całych siłach zbrojnych. Ponadto opiniuje sprawy mające podstawowe znaczenie dla pracy politycznej w siłach zbrojnych. Szef GZP w przewidzianym dla niego zakresie ma prawo występowania na zewnątrz resortu obrony narodowej.

GZP ma trzy specjalistycznie ukierunkowane zarządy, a mianowicie: zarząd organizacyjny, zarząd propagandy i agitacji, zarząd kultury i oświaty. Szefowie tych zarządów są jednocześnie zastępcami szefa GZP.

Departament Kadr MON jest powołany do kierowania sprawami kadrowymi oficerów, chorążych, podoficerów zawodowych oraz oficerów i chorążych rezerwy. Ponadto Departament Kadr MON kieruje zatrudnieniem pracowników cywilnych w siłach zbrojnych.

Szef Departamentu Kadr MON podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej i ma, w ramach swego zakresu działania, prawo wydawania zarządzeń obowiązujących w całych siłach zbrojnych.

Departament Finansów MON - jest powołany do kierowania całokształtem gospodarki finansowej w wojsku, finansowania zamierzeń sił zbrojnych, wprowadzenia polityki płac, kierowania zaopatrzeniem emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin oraz zaopatrzeniem finansowym rodzin kadry w czasie wojny. Ponadto realizuje budżet MON oraz sprawuje nadzór nad całokształtem działalności finansowej na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych.

Szefostwo Wojskowej Służby Wewnętrznej - jako instytucja centralna MON jest powołane do kierowania działalnością kontrywywiadowczą w siłach zbrojnych, zapobieganiem i wykrywaniem przestępczości w wojsku oraz ściganiem sprawców przestępstw, a także do kontroli przestrzegania przez żołnierzy dyscypliny, porządku wojskowego i publicznego poza rejonem zakwaterowania jednostek wojskowych.

IV. FUNKCJE NIEKTÓRYCH WAŻNIEJSZYCH OGNIW SZCZEBŁA CENTRALNEGO SPRAWUJĄCYCH ZARZĄDZANIE

Występujące na szczeblu centralnym MON inspektoraty, szefostwa rodzajów wojsk i służb, departamenty itp., spełniają, funk-

cje nadzoru i zarządzania specjalistycznego. Instytucje te, ze względu na wykonywane zadania oraz specyficzne cechy w ich wewnętrznej budowie organizacyjnej, można podzielić na cztery zasadnicze grupy obejmujące:

1. Szefostwa /instytucje/ spełniające funkcje operacyjno-szkoleniowe i zaopatrzenia technicznego, do których zalicza się szefostwo wojsk łączności, /wchodzi w skład Sztabu Generalnego/, wojsk inżynieryjnych, wojsk chemicznych oraz służby komunikacji wojskowej MON. Szefostwa te spełniają jednocześnie funkcje centralnych organów zaopatrujących /COZ/ i z tego tytułu realizują zadania związane z pracami rozwojowymi, produkcją podstawowego sprzętu technicznego oraz jego eksploatacją i remontami, a także z zaopatrzeniem materiałowo-technicznym. W ich wewnętrznej strukturze występują dwa piony: operacyjno-szkoleniowy i techniczno-zaopatrzeniowy. Kierują nimi zastępcy szefów tych instytucji.
2. Szefostwa /instytucje/ realizujące tylko zadania operacyjno-szkoleniowe, jak szefostwo wojsk raketowych i artylerii oraz szefostwo wojsk OPL w których występują jedynie komórki operacyjne, rozpoznawcze i szkoleniowe. Natomiast potrzeby materiałowo-techniczne zaspokajane są przez odnośne centralne organy zaopatrujące, którym szefostwa te stawiają wymagania taktyczno-operacyjne dotyczące ich podstawowego sprzętu uzbrojenia i wyposażenia.
3. Szefostwa /instytucje/ prowadzące jedynie działalność w zakresie zaopatrzenia materiałowo-technicznego oraz nadzoru nad przebiegiem procesu szkolenia fachowego w swoich specjalnościach. Są to: szefostwo służby czołgowo-samochodowej, szefostwo służby uzbrojenia i elektroniki. Zasadniczo pełnią one funkcje organów zaopatrywania i dlatego składają się głównie z komórek realizujących zadania w zakresie prac rozwojowych, produkcji, zaopatrzenia, eksploatacji i remontu. Komórki zaś szkoleniowe zajmują się jedynie planowaniem, organizacją i nadzorem szkolenia specjalistycznego.
4. Szefostwa /instytucje/ o charakterze operacyjno-szkoleniowym z prerogatywami dowódczymi w odniesieniu do podporządkowanych jednostek. Są to: szefostwo wojsk obrony wewnętrznej oraz szefostwo służby inżynieryjno-budowlanej. Szefostwa te

z uwagi na różnorodność zadań nie mają wyraźnych cech wspólnych i każde z nich jest inaczej zbudowane. Nie mają one w zasadzie organów zaopatrujących, a wszelkie funkcje w tym zakresie realizowane są na ich korzyść przez odpowiednie centralne organy zaopatrujące.

Nieco odmienną rolę spełniają występujące na szczęblu centralnym takie instytucje jak: inspektorat szkolenia MON, inspektorat obrony terytorialnej i inspektorat powszechnej samoobrony oraz instytucje o charakterze kontrolno-inspekcyjnym /inspekcja sił zbrojnych, główna kontrola wojskowa/. Instytucje te, w odróżnieniu od poprzednio scharakteryzowanych nie mają wyraźnych wspólnych cech strukturalno-funkcjonalnych, ponieważ każda z nich spełnia w procesie kierowania siłami zbrojnymi odrębne, niepowtarzalne funkcje. Jedną ich wspólną cechą jest to, że zmienia się w sposób zasadniczy ich przeznaczenie i struktura organizacyjna na okres wojny.

Działalność wszystkich omówionych instytucji centralnych jest koordynowana przez właściwych wiceministrów obrony narodowej, a także generalnych dyrektorów.

Do instytucji takich zalicza się imin.:

1. Podległe głównemu inspektorowi obrony terytorialnej - wiceministrowi obrony narodowej

a/ Inspektorat obrony terytorialnej - przewidziany do kierowania specjalistycznym szkoleniem i działalnością jednostek obrony terytorialnej oraz ustalania zasad ich wykorzystania na rzecz gospodarki narodowej. Ponadto jest to organ głównego inspektora obrony terytorialnej koordynujący działalność operacyjno-szkoleniową i organizacyjno-mobilizacyjną w pozostałych podległych inspektoratowi instytucjach.

W wypadku wojny inspektorat obrony terytorialnej po wydzieleniu określonych elementów do dowództwa zgrupowania jednostek zabezpieczenia stanowisk kierowania Komitetu Obrony Kraju oraz po przekazaniu niektórych stanowisk do formowanego zarządu szkolenia bojowego wojsk - prowadzi w ramach jednolitego systemu dowodzenia funkcjonalny nadzór w określonych dziedzinach obrony terytorialnej.

b/ Inspektorat powszechnej samoobrony - przeznaczony do planowania, przygotowania i koordynowania powszechnej samoobrony ludności, ustalania założeń organizacji i szkolenia oddziałów

samoobrony i jednostek zmilitaryzowanych oraz sprawowania specjalistycznego nadzoru w tych dziedzinach. Spełnia on jednocześnie określone funkcje na rzecz działu ochrony i zaopatrzenia ludności Komitetu Obrony Kraju.

c/ Szefostwo wojsk obrony wewnętrznej - sprawuje dowodzenie wojskami obrony wewnętrznej bezpośrednio podległymi głównemu inspektorowi obrony terytorialnej. Ponadto realizuje zadania związane z przygotowaniem i zabezpieczeniem polowych stanowisk kierowania KOK.

W wypadku wojny szefostwo wojsk obrony wewnętrznej przekształca się w dowództwo zgrupowania jednostek zabezpieczenia stanowisk kierowania KOK.

Głównemu inspektorowi obrony terytorialnej, pełniącemu również funkcję sekretarza Komitetu Obrony Kraju, podlega zarówno w czasie pokoju, jak i wojny sekretariat Komitetu Obrony Kraju, który pozostając organizacyjnie w ramach MON jest organem wykonawczo-koordynującym Komitetu Obrony Kraju w zakresie planowania działalności i szkolenia obronnego w działach KOK oraz ds. prawnych i organizacyjnych.

2. Podległe szefowi Sztabu Generalnego - wiceministrowi Obrony Narodowej

a/ Szefostwo wojsk inżynierskich - spełnia ono funkcję organu specjalistycznego zarządzania i nadzoru w zakresie przygotowania, organizacji i realizacji przedsięwzięć inżynierskiego zabezpieczenia działań bojowych zarówno wojsk operacyjnych, jak i wojsk obrony terytorium kraju. Sprawuje ogólny nadzór nad specjalistycznym przygotowaniem wojsk inżynierskich oraz ustala zasady i koordynuje szkolenie w dziedzinie zabezpieczenia inżynierskiego jednostek wojsk lądowych. Koordynuje i nadzoruje ono ponadto specjalistyczne szkolenie we wszystkich rodzajach sił zbrojnych.

b/ Szefostwo wojsk chemicznych - jest organem specjalistycznego zarządzania, którego działalność ma na celu ochronę sił zbrojnych przed skażeniami i środkami zapalającymi oraz maskowanie działań bojowych wojsk za pomocą środków dymotwórczych. Kieruje ono przygotowaniem sił zbrojnych do realizacji ochrony przed skażeniami i środkami zapalającymi oraz do stosowania

dymów maskujących. Ponadto sprawuje nadzór nad specjalistycznym przygotowaniem i działalnością wojsk chemicznych oraz koordynuje specjalistyczne szkolenie we wszystkich rodzajach sił zbrojnych.

3. Podległe głównemu inspektoratowi planowania i techniki - zastępcy Szefa Sztabu Generalnego - generalnemu dyrektorowi obrony narodowej
- a/ Szefostwo służby uzbrojenia i elektroniki - jest przeznaczone do kierowania zaopatrywaniem sił zbrojnych w uzbrojenie i sprzęt elektroniczny oraz całokształtem działalności produkcyjnej, prac rozwojowych, napraw i eksploatacji w zakresie sprzętu strzeleckiego, artyleryjskiego, raketowego ziemia-ziemia, ziemia-powietrze, optycznego i noktowizyjnego, radioelektronicznego oraz sprzętu średniej i małej mechanizacji, jak również do sprawowania nadzoru nad działalnością jednostek /ogniw/ uzbrojenia i szkoleniem specjalistów służby uzbrojenia.
- b/ Szefostwo służby czołgowo-samochodowej - odpowiedzialne jest za eksploatację, remont i zaopatrzenie sił zbrojnych w sprzęt czołgowo-samochodowy oraz za szkolenie taktyczno-techniczne specjalistów czołgowo-samochodowych; sprawuje ono ponadto ogólny nadzór nad technicznym przygotowaniem i działalnością jednostek /ogniw/ służby czołgowo-samochodowej oraz koordynuje szkolenie specjalistyczne w siłach zbrojnych.
- c/ Biuro do spraw eksploatacji i remontu - koordynuje przedsięwzięcia centralnych organów zaopatrujących w zakresie całokształtu zagadnień eksploatacyjno-remontowych - opracowuje jednolite zasady systemu eksploatacji i remontu w wojskach oraz wytyczne do planowania gospodarczo-obronnego w dziedzinie eksploatacji i remontu, bierze udział w opracowaniu tych planów, inicjuje doskonalenie organizacji remontu wojskowego, eksploatacji i konserwacji uzbrojenia i sprzętu technicznego oraz rozwoju i wykorzystania bazy obsługowo-remontowej zaplecza technicznego wojsk; ponadto organizuje i koordynuje działalność organów wojskowego dozoru technicznego, wojskowej inspekcji energetycznej oraz organów wojskowej inspekcji metrologii technicznej.
- d/ Biuro do spraw zakładów produkcyjnych - sprawuje nadzór resortowy nad organizacyjną, techniczno-produkcyjną i ekonomiczno-finansową działalnością przedsiębiorstw MON - koordynuje działalność dowództw rodzajów sił zbrojnych, szefostw rodzajów wojsk

/służb/ i instytucji centralnych MON w zakresie wykonywania przez nie bezpośredniego nadzoru nad tymi przedsiębiorstwami, opracowuje zbiorcze wieloletnie i roczne plany gospodarcze przedsiębiorstw resortu obrony do narodowego planu i budżetu państwa oraz uzgadnia te plany z naczelnymi organami administracji państwowej.

- e/ Biuro do spraw odnawiania majątku wojskowego - jest powołane do kierowania i koordynowania całokształtu spraw organizacyjnych, normatywnych i planistycznych związanych z odnawianiem i odświeżaniem środków materiałowo-technicznych, ich zagospodarowaniem w jednostkach uspołecznionych.
- f/ Zespół operacyjno-organizacyjny służb technicznych - koordynuje problematykę operacyjno-mobilizacyjną oraz automatyzacji i mechanizacji w służbach technicznych wojska, a także ujednotacza zasady działania tych służb i integracji pionu technicznego w siłach zbrojnych.
4. Podległe głównemu inspektorowi szkolenia - ~~generalnemu~~ dyrektorowi obrony narodowej ^{incompleti} ~~obrony narodowej~~
- a/ Inspektor szkolenia MON - kieruje szkoleniem bojowym wojsk lądowych - z wyjątkiem jednostek podporządkowanych głównemu inspektorowi obrony terytorialnej i jednostek przez niego nadzorowanych - oraz ogólnowojskowym szkoleniem, wychowaniem fizycznym i działalnością sportową w całych siłach zbrojnych. Jest on jednocześnie organem wykonawczym głównego inspektora szkolenia w zakresie przygotowania dowództw i wojsk przeznaczonych do działań w składzie frontu, koordynowania i nadzorowania szkolenia w wojskowych szkołach zawodowych, szkolenia wojskowego studentów wyższych uczelni cywilnych oraz przysposobienia obrony ^{nego} młodzieży. Spełnia on ponadto funkcje centralnego organu zaopatrującego w zakresie materiałowego zabezpieczenia szkolenia bojowego wojsk lądowych i szkolenia ogólnowojskowego w całych siłach zbrojnych. Szef inspektoratu szkolenia MON jest jednocześnie pierwszym zastępcą głównego inspektora szkolenia.

W wypadku wojny inspektorat wydziela podstawowe ogniwa dowództwa frontu oraz zarządu szkolenia bojowego wojsk, który zostaje podporządkowany szefowi Sztabu Generalnego.

Inspektorat szkolenia MON składa się z sześciu podstawowych ogniw: zarządu operacyjno-organizacyjnego, zarządu szkolenia bojowego, zarządu szkolnictwa wojskowego, zarządu wychowania fizycznego i sportu, oddziału rozpoznania wojskowego oraz oddziału planowania zaopatrzenia materiałowego.

- b/ Inspekcja sił zbrojnych - powołana do planowania i koordynowania wszystkich inspekcji przeprowadzanych w siłach zbrojnych oraz przeprowadzania inspekcji w typowanych związkach taktycznych i operacyjnych, a także do ustalania zasad i ogólnego koordynowania kontroli szkolenia bojowego przeprowadzanych przez inne instytucje szczebla centralnego. Szef inspekcji sił zbrojnych, który podlega głównemu inspektorowi szkolenia, ma prawo bezpośredniego zwracania się do Ministra Obrony Narodowej w zasadniczych sprawach dotyczących działalności inspekcyjnej w siłach zbrojnych. Współpracuje ściśle z Sztabem Generalnym w zakresie kontroli gotowości mobilizacyjnej wojsk.

Inspekcja sił zbrojnych składa się z zespołów specjalistycznych występujących w takiej ilości i składzie, że zapewniają planowanie, organizację i przygotowanie inspekcji oraz obsadzenie kierowniczych stanowisk w komisjach przeprowadzających kompleksowe inspekcje.

- c/ Szefostwo Wojsk raketowych i artylerii - przeznaczone jest do kierowania specjalistycznym szkoleniem wojsk raketowych i artylerii oraz opracowywania zasad działania i użycia wojsk raketowych i artylerii, a także nadzoru nad przygotowaniem jednostek i sztabów wojsk raketowych i artylerii.
- d/ Szefostwo wojsk obrony przeciwlotniczej - powołane jest do organizowania oraz kierowania systemem obrony przeciwlotniczej wojsk, a także sprawowania ogólnego nadzoru nad specjalistycznym szkoleniem wojsk obrony przeciwlotniczej jednostek wojsk lądowych oraz nadzoruje specjalistyczne szkolenie oddziałów i pododdziałów lufowej artylerii przeciwlotniczej we wszystkich rodzajach sił zbrojnych, z wyjątkiem okrętowej artylerii przeciwlotniczej marynarki wojennej.

5. Podległe głównemu kwatermistrzowi WP - *nie ma*

Główne kwatermistrzostwo WP, jako organ ministra obrony narodowej, jest powołane do realizacji kompleksowych przedsięwzięć w zakresie kwatermistrzowskiego zaopatrywania i

i obsługi oraz zakwaterowania sił zbrojnych, a także ustalenia zasad organizacji tyłów wojsk operacyjnych i działalności służb kwatermistrzowskich w systemie obrony terytorium kraju. Spełnia ono jednocześnie funkcję organu dowodzenia jednostkami bezpośrednio podporządkowanymi głównemu kwatermistrzowi WP oraz sprawuje funkcjonalny nadzór nad działalnością organów kwatermistrzowskich dowództw okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych, a ponadto w okresie wojny - również innych związków operacyjnych. Główne kwatermistrzostwo ponosi pełną odpowiedzialność za realizację przedsięwzięć związanych z kompleksowym zaspakajaniem potrzeb sił zbrojnych pod względem: komunikacyjnym, medycznym, mundurowym, żywnościowym, materiałów pędnych i smarów, kwaterunkowo-budowlanym i inżynierjno-budowlanym zarówno w czasie pokoju, jak i wojny. Ponadto odpowiada ono za stan moralno-polityczny, gotowość bojową i mobilizacyjną podległych instytucji, jednostek i zakładów.

W skład głównego kwatermistrzostwa wchodzi:

- a/ Sztab głównego kwatermistrzostwa WP - jako organ wykonawczy głównego kwatermistrza koordynuje działalność podległych mu ogniw szczebla centralnego w zakresie spraw operacyjno-szkoleniowych, organizacyjno-mobilizacyjnych, ekonomiczno-technicznych oraz wydawniczych, a także jest on organem dowodzenia podległymi jednostkami.
- b/ Szefostwo służby zdrowia - powołane jest do kierowania lecznictwem wojskowym, nadzoru nad utrzymaniem należytego stanu zdrowotnego i sanitarno-higienicznego wojsk, organizowania przedsięwzięć przeciwepidemicznych i przeciwepizootycznych, kierowania pracą organów orzecznictwa wojskowo-lekarskiego oraz organizowania opieki weterynaryjnej nad zwierzętami w wojsku;
- c/ Szefostwo służby komunikacji wojskowej - przeznaczone jest do zaspokajania potrzeb sił zbrojnych w zakresie komunikacji kolejowej oraz koordynacji wszystkich przedsięwzięć przewozowych realizowanych innymi środkami transportu w czasie pokoju i wojny, ustalania zasad wykorzystania wojsk kolejowych, drogowych i samochodowo-transportowych, sprawowania nadzoru nad działalnością grup organizacyjnych w bazach

- transportowych resortów cywilnych, inicjowania i kierowania pracami konteneryzacji przewożonych ładunków oraz koordynowania prac związanych z paletyzacją stosowanych w wojsku środków materiałowych;
- d/ Departament służby materiałów pędnych i smarów - realizuje zadania związane z ustalaniem zasad zaopatrywania oraz zaopatrywaniem sił zbrojnych w materiały pędne i smary, w tym również w raketowe materiały napędowe oraz sprzęt techniczny i wyposażenie niezbędne do ich magazynowania i dystrybucji;
- e/ Departament służby żywnościowej - ustala zasady żywienia wojsk oraz organizację pracy wojskowych placówek żywienia zbiorowego, kieruje zaopatrywaniem w środki żywnościowe, a także pomocniczą działalnością gospodarczą;
- f/ Departament służby mundurowej - powołany jest do kierowania zaopatrzeniem sił zbrojnych w umundurowanie, świadczeniem usług w tym zakresie, doskonaleniem wyposażenia i należności mundurowych, a także prowadzeniem pomocniczej działalności gospodarczej. Ponadto wyposaża on pracowników zatrudnionych w siłach zbrojnych w odzież ochronną i specjalistyczną;
- g/ Departament służby kwaterunkowo-budowlanej - sprawuje specjalistyczne kierownictwo /zarządzanie/ w zakresie polityki i dyslokacji sił zbrojnych, remontów i eksploatacji obiektów koszarowych, mieszkalnych, którymi administruje wojsko oraz wyposażenia jednostek wojskowych w sprzęt kwaterunkowy stacjonarny i polowy. Oprócz tego jest centralnym organem planowania, organizacji i realizacji zabezpieczenia przeciwpożarowego i z tego tytułu nadzoruje etatowo i nieetatowo jednostki wojskowej straży pożarnej;
- h/ Szefostwo służby inżynieryjno-budowlanej - wykonuje roboty inżynieryjno-budowlane / w tym również specjalne/ wg planów inwestycyjnych opracowywanych przez szefa inspektoratu budownictwa i kwaterunku wojskowego - zastępcę głównego kwatermistrza. Ponadto bezpośrednio dowodzi podległymi jednostkami inżynieryjno-budowlanymi pozostającymi na rozrachunku gospodarczym i z tego tytułu prowadzi - wg odrębnych przepisów - odpowiednią działalność rozliczeniowo-finansową.

Szefostwa i departamenty głównego kwatermistrzostwa spełniają jednocześnie funkcje organów koordynacji i nadzoru w zakresie szkolenia specjalistycznego. Ponadto w dziedzinie działalności operacyjno-planistycznej, organizacyjno-mobilizacyjnej, ekonomicznej i materiałowo-technicznej oraz w zakresie automatyzacji i mechanizacji procesów zarządzania realizują zadania szczegółowe wynikające z wytycznych i założeń sztabu głównego kwatermistrzostwa.

Na okres wojny główne kwatermistrzostwo, po wydzieleniu ogniw dowodzenia frontu, przechodzi na wojenną strukturę organizacyjną, analogiczną zresztą w ogólnych zarysach do pokojowej, zachowując jednocześnie swoje podstawowe funkcje w jednakowym wymiarze w odniesieniu do wojsk operacyjnych, jak i wojsk działających na obszarze kraju. Wyjątek stanowi szefostwo służby inżynieryjno-budowlanej, które zostanie włączone w skład zintegrowanego szefostwa wojsk inżynieryjnych i inżynieryjno-budowlanych.

V. MIEJSCE I ROLA DOWÓDZTW OKRĘGÓW WOJSKOWYCH I RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH W DOWODZENIU WOJSKAMI ORAZ ICH ZASADNICZE ZADANIA W CZASIE POKOJU I WOJNY

W okresie pokoju Siły Zbrojne PRL dzielą się na rodzaje sił zbrojnych: wojska lądowe, wojska lotnicze, wojska obrony powietrznej kraju i marynarkę wojenną. W odróżnieniu od niektórych innych armii państw Układu Warszawskiego - nie ma w Wojsku Polskim wyodrębnionego dowództwa wojsk lądowych. Wojska te są ustawione w ramach poszczególnych okręgów wojskowych. Ponadto w skład wojsk lądowych wchodzi centralnie podporządkowane formacje - wojska obrony wewnętrznej i jednostki zabezpieczenia instytucji centralnych MON, służby inżynieryjno-budowlanej, komunikacji wojskowej, a także inne specjalistyczne jednostki.

W wypadku wojny - obok wspomnianego już podziału sił zbrojnych PRL według członów funkcjonalnych /wojska operacyjne oraz wojska obrony terytorium kraju/ - utrzyma się również podział według rodzajów sił zbrojnych z zachowaniem ich dowództw jak w czasie pokoju, z tą tylko różnicą, że dowództwo wojsk lotniczych, po wydzieleniu dowództwa armii lotni-

czej - zostaje rozwiązane, a część spraw należących do zakresu działania przejmie szefostwo wojsk lotniczych.

A. DOWÓDZTWA OKRĘGÓW WOJSKOWYCH

Dowództwa okręgów wojskowych w okresie pokoju są ogniwami szczebla operacyjnego w zakresie kompleksowego dowodzenia podległymi wojskami. Są one również nadrzędnymi ogniwami zarządzania przede wszystkim w sprawach: pracy partyjno-politycznej, mobilizacyjno-uzupełnieniowej, kwatermistrzowskich, finansowych, kwaterunkowych i garnizonowych oraz częściowo materiałowo-technicznych - wobec określonych jednostek nie podporządkowanych im organizacyjnie, a stacjonujących na ich obszarach. Jednocześnie dowództwa te koordynują przygotowanie terytorium okręgów wojskowych /w zakresie problematyki realizowanej przez resort obrony narodowej/ w ramach ogólnego systemu obrony kraju, a także kierują działalnością podporządkowanych im terytorialnych sztabów wojskowych.

Do głównych zadań dowództw okręgów wojskowych w czasie pokoju należy:

- jednolite dowodzenie podległymi wojskami mające na celu ich wszechstronne przygotowanie do działań w ramach armii ogólnowojskowej i okręgu wojskowego czasu wojennego oraz utrzymanie tych wojsk w stałej gotowości bojowej;
- współdziałanie w planowaniu operacyjnym realizowanym wg wytycznych ministra obrony narodowej i szefa Sztabu Generalnego oraz planowanie i organizowanie obrony terytorium okręgu wojskowego, kierowanie działalnością terenowych sztabów wojskowych, a także współpraca z właściwymi organami innych resortów, zwłaszcza w sprawach wynikających z ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL;
- przygotowanie niezbędnych warunków do szybkiego i sprawnego wydzielenia dowództwa armii ogólnowojskowej i przejścia dowództwa OW ze struktury pokojowej na wojenną;
- kierowanie procesem wychowania, pracą partyjno-polityczną oraz kształtowanie i umacnianie zwartości moralno-politycznej jednostek;
- planowanie, organizowanie i kontrolowanie szkolenia operacyjnego i bojowego wojsk okręgu;

- sprawowanie funkcji okręgowego organu zaopatrującego wojska okręgu i przydzielone do okręgu na zaopatrzenie, a także czuwanie nad właściwym wykorzystaniem tego zaopatrzenia oraz kierowanie działalnością eksploatacyjno-remontową poszczególnych rodzajów wojsk i służb okręgu;
- kierowanie pracami organizacyjno-mobilizacyjnymi, uzupełnianiem wojsk, administrowaniem rezerwami osobowymi na terenie okręgu wojskowego oraz szkoleniem i terytorialnym gromadzeniem tych rezerw, a także planowaniem uzupełniania sił zbrojnych i formacji samoobrony środkami transportowymi i maszynami inżynieryjnymi przekazanymi z gospodarki narodowej;
- realizowanie zleconych przedsięwzięć w zakresie przygotowania kadry zawodowej oraz nadzorowanie jej rozdziału i właściwego wykorzystania w jednostkach okręgu wojskowego.

Na okres wojny dowództwa okręgów wojskowych wydzielają ze swego składu dowództwa armii ogólnowojskowych i wojenne dowództwa okręgów wojskowych.

Dowództwa okręgów wojskowych czasu wojennego są wyłącznymi organami dowodzenia i zarządzania jednostkami wojsk lądowych działających w systemie obrony terytorium kraju, z wyjątkiem jednostek zabezpieczenia SD MON i SK KOK oraz innych, ściśle specjalistycznych, realizujących zadania na szczeblu centralnym. Dowództwa te kierują działalnością podporządkowanych im terytorialnych sztabów wojskowych oraz w ustalonym zakresie współdziałają z właściwymi dowództwami wojsk sojusznicznych i korpusów obrony powietrznej kraju, jak również - w wypadku pomorskiego okręgu wojskowego - z dowództwem marynarki wojennej. Dowództwa okręgów wojskowych koordynują współdziałanie bezpośrednio podporządkowanych jednostek z terytorialnie właściwymi sztabami wojskowymi w realizacji zadań w systemie obrony terytorialnej.

Do głównych zadań dowództw okręgów wojskowych czasu wojennego należy:

- ochrona terytorium okręgu wojskowego, a w pomorskim okręgu wojskowym również obrona wybrzeża we współdziałaniu z marynarką wojenną;
- kierowanie działaniami wszystkich sił i środków /w tym układu terytorialnego i funkcjonalnego/ biorących udział w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk własnych i sojusznicznych przez terytorium okręgu;

- dowodzenie podległymi wojskami oraz koordynowanie działań wszystkich sił i środków militarnych uczestniczących w obro- nie obszaru okręgu wojskowego, zwłaszcza w razie zwalczania desantów powietrznych /dla POW również morskich i grup dy- wersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela oraz ewentualnych zgrupowań zbrojnych podziemia;
- kierowanie ochroną granicy państwowej oraz ważniejszych obiektów na obszarze okręgu wojskowego;
- organizowanie współdziałania z sąsiednimi okręgami wojsko- wymi, jednostkami obrony powietrznej kraju /marynarki wojen- nej w wypadku POW/ oraz w odpowiednim zakresie z przyległymi okręgami wojskowymi państw sojusznicznych, a także ścisła współ- praca z terenowymi komitetami obrony w zakresie ochrony i obrony wojsk i ludności cywilnej przed bronią masowego raże- nia;
- szkolenie rezerw osobowych oraz przygotowanie uzupełnień dla wojsk operacyjnych i obrony terytorium kraju, kierowanie działalnością jednostek szkolnych /ewentualnie zapasowych/ stacjonujących na terenie okręgu, a także administrowanie rezerwami osobowymi i materiałowymi, w tym również nowymi formowaniami wojennymi;
- zabezpieczenie komunikacyjne, materiałowe, techniczne i me- cyczne podległych wojsk, a także przygotowanie dostaw ma- teriałowych dla wojsk operacyjnych oraz nadzór nad zaopa- trzeniem formacji samoobrony /oddziałów zmilitaryzowanych/ w uzbrojenie i typowy sprzęt wojskowy.

Do wymienionych zadań dostosowana jest pokojowa struk- tura organizacyjno-funkcjonalna dowództwa okręgów wojskowych, która zapewnia między innymi:

- operatywną realizację dekretyw i zarządzeń nadrzędnych orga- nów centralnych;
- sprawne dowodzenie wszystkimi podległymi jednostkami;
- szybkie i bezkolizyjne wydzielenie dowództw armii ogólnowojs- kowej i okręgu wojskowego czasu wojennego;
- harmonijną współpracę z odpowiednimi ogniwami szczebla cen- tralnego MON, obejmującą między innymi zapewnienie tym ostatnim napływu niezbędnych informacji.

W aktualnych rozwiązaniach strukturalno-funkcjonalnych dowództw okręgów wojskowych czasu pokojowego sprawą najważniejszą jest ujęcie problematyki w ramach kompetencji poszczególnych komórek zarówno tych, które w okresie wojny wejdą w skład wojsk operacyjnych, jak i tych które są przewidziane do działań w systemie OTK. Zapewnia to jednolitą działalność wszystkich ogniw organizacyjnych dowództw okręgów wojskowych oraz utrzymanie, zgodnie z obowiązującą zasadą, jednolitego procesu dowodzenia w podstawowych relacjach: dowódca okręgu wojskowego - dowódca związku taktycznego i samodzielny oddział oraz szef wojewódzkiego sztabu wojskowego /równorzędny/ - dowódcy podległych jednostek i szefowie powiatowych sztabów wojskowych /równorzędnych/ - dowódcy pododdziałów. W tychże relacjach: /dowódca OW - dowódca związku taktycznego/ przebiega również dowodzenie związkami taktycznymi i jednostkami przewidzianymi do włączenia w skład wojsk operacyjnych do chwili ich podporządkowania dowództwom operacyjnym czasu wojennego /dowództwo frontu, dowództwo armii ogólnowojskowej/.

Cechą charakterystyczną omawianej struktury organizacyjnej czasu "P" jak również to, że dowódcem OW podlegają - przez odpowiednich zastępców - cztery zasadnicze pionory /sztab, polityczny, kwatermistrzowski i techniczny/ oraz bezpośrednio szefostwa rodzajów wojsk: raketowych i artylerii, obrony przeciwlotniczej, inżynieryjnych i chemicznych, jak również ogniwa kaźdrowe, a także w określonym zakresie - prokuratora i sąd oraz okręgowe organa WSW.

W sztabie okręgu wojskowego występują cztery zasadnicze ogniwa: operacyjne, rozpoznawcze, organizacyjno-mobilizacyjne i uzupełnieniowe oraz łączności. Sztab okręgu wojskowego jest wiodącym organem dowodzenia podległymi wojskami, spełniającym jednocześnie nadrzędne funkcje w stosunku do pozostałych ogniw dowodzenia okręgu wojskowego. Ponadto jest podstawowym organem dowódcy okręgu w zakresie działalności operacyjnej, organizacyjno-mobilizacyjnej, uzupełnieniowej i planistycznej - w zakresie materiałowo-technicznego zaopatrzenia bieżących i mobilizacyjnych potrzeb okręgu wojskowego.

W pionie politycznym, którym kieruje zastępca dowódcy okręgu ds. politycznych, podobnie jak na szczeblu centralnym występują komórki organizacyjne - ukierunkowana działalność

organizacyjną, propagandowo-agitacyjną i kulturalno-oświatową. W skład tego pionu wchodzi również komitet partyjny okręgu wojskowego.

Zarząd polityczny i komitet partyjny stanowią jednolity organ partyjno-polityczny kierujący wychowaniem ideowo-politycznym i kształtowaniem wysokich walorów moralno-bojowych wśród żołnierzy okręgu oraz organizujący i kierujący całokształt przedsięwzięć politycznych służących umacnianiu gotowości bojowej, wysokiego poziomu dyscypliny wojskowej jak również rozwijaniu przedownictwa i współzawodnictwa w służbie i szkoleniu.

W pionie technicznym, podlegającym dowódcy okręgu wojskowego przez zastępcę ds. technicznych, są zgrupowane: zintegrowana służba czołgowo-samochodowa oraz szefostwo służby uzbrojenia i elektroniki. Oprócz tego występuje komórka ds. koordynacji działalności wszystkich służb technicznych /w tym również elementów technicznych szefostw rodzajów wojsk i służb/. Szefostwo służby czołgowo-samochodowej, szefostwo służby uzbrojenia i elektroniki oraz wydział koordynacji służb technicznych są organami zastępcy dowódcy okręgu wojskowego ds. technicznych w zakresie kierowania całokształtem działalności zaopatrzeniowo-technicznej eksploatacyjnej i remontowej tych służb.

W pionie kwatermistrzowskim kierowanym przez kwatermistrza - zastępcę dowódcy okręgu wojskowego - zgrupowane są wszystkie służby kwatermistrzowskie /zdrowia, komunikacji, MPS, żywnościowa, mundurowa, kwaterunkowo-budowlana, a na okres wojny również finansowa, która w czasie pokoju podlega bezpośrednio dowódcy okręgu/. Koordynacją działalności tych służb zajmuje się sztab kwatermistrzostwa. Kwatermistrzostwo okręgu wojskowego jest organem kierującym całokształtem procesu zapakowania, przechowywania i konserwacją sprzętu kwatermistrzowskiego oraz obsługą stacjonujących na terenie okręgu wojskowego jednostek /instytucji, zakładów/ wojskowych, gromadzeniem środków materiałowych i sprzętu dla potrzeb bieżących i mobilizacyjnych wojsk, gospodarką kwatermistrzowską w oddziałach gospodarczych, będących na zaopatrzeniu okręgu, zabezpieczeniem medyczno-sanitarnym żołnierzy i rodzin kadry zawodowej oraz sprawami budownictwa i kwaterunku wojskowego.

B. DOWÓDZTWO WOJSK LOTNICZYCH

Dowództwo wojsk lotniczych, jako dowództwo rodzaju sił zbrojnych jest organem szczebla operacyjnego przeznaczonym do bezpośredniego dowodzenia podległymi wojskami oraz sprawowania nadzoru nad sprawami specjalistyczno-lotniczymi w jednostkach lotniczych wchodzących w skład innych rodzajów sił zbrojnych. Spełnia ono funkcje centralnego organu zaopatrywania - w stosunku do całych sił zbrojnych, a także okręgowego organu zaopatrującego - w odniesieniu do podległych wojsk w zakresie specjalistycznego sprzętu i uzbrojenia lotniczego, sprzętu spadochronowo-śsantowego oraz lotniskowego. Ponadto z ramienia ministra obrony narodowej sprawuje nadzór nad działalnością aeroklubu.

Dowodzenie wojskami lotniczymi odbywa się w następujących relacjach: dowództwo wojsk lotniczych - związki i samodzielne jednostki - oddziały i pododdziały. Do głównych zadań tego dowództwa należy:

- utrzymanie gotowości bojowej podległych jednostek;
- współdziałanie w operacyjnym planowaniu użycia armii lotniczej oraz przygotowaniu jednostek do działań w składzie wojsk frontu, a także zapewnienie szybkiego i płynnego przekształcenia dowództwa wojsk lotniczych w dowództwo armii lotniczej i szefostwo wojsk lotniczych;
- współpraca z dowództwem wojsk OPK w planowaniu wykorzystania jednostek wojsk lotniczych w systemie obrony powietrznej kraju;
- współdziałanie w organizowaniu wspólnych treningów i ćwiczeń wojsk lotniczych, obrony powietrznej kraju, wojsk lądowych i marynarki wojennej;
- planowanie i realizacja zabezpieczenia operacyjnego działań podległych wojsk;
- kierowanie działalnością partyjno-polityczną, ideowo-politycznym wychowaniem żołnierzy, kształtowanie nastrojów, wpływanie na umacianie dyscypliny i gotowości bojowej oraz zwartości moralno-politycznej podległych wojsk;
- kierowanie szkoleniem politycznym i partyjnym oraz pracą masowo-propagandową, kulturalno-oświatową i agitacyjną;

- programowanie podstawowego szkolenia lotniczego, opracowywanie i przedstawianie ministrowi obrony narodowej propozycji zadań i wytycznych szkoleniowych dla całości lotnictwa, a także ustalanie jednolitych kierunków, treści i metod szkolenia lotniczego;
- opracowywanie regulaminów, programów, podręczników i innych pomocy naukowych dla wszystkich specjalności lotniczych z uwzględnieniem wniosków dowództwa wojsk obrony powietrznej kraju i dowództwa marynarki wojennej;
- nadzorowanie przedsięwzięć zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa lotów w lotnictwie sił zbrojnych;
- opracowanie programów szkolenia dla podległych szkół i ośrodków, a także współpraca z ministerstwem komunikacji w zakresie ustalania kierunków i trybu szkolenia w lotnictwie cywilnym z punktu widzenia potrzeb lotnictwa wojskowego;
- realizacja przedsięwzięć wynikających z tytułu pełnienia funkcji centralnego i okręgowego organu zaopatrującego;
- kierowanie specjalistycznym leczeniem lotniczym w całym lotnictwie w ramach ogólnej koncepcji leczenia w siłach zbrojnych;
- opracowanie jednolitych przepisów i zarządzeń ustalających zasady wykorzystania lotniczych środków łączności i ubezpieczenia lotów na obszarze kraju, a także regulujących działalność służby meteorologicznej na rzecz całego lotnictwa sił zbrojnych, jak również sprawowanie nadzoru i kontroli w tym zakresie;
- opracowanie projektów planów rozwoju organizacyjnego podległych wojsk oraz planowanie i kierowanie sprawami organizacyjno-mobilizacyjnymi i uzupełnieniowymi w zakresie ustalonym przez Sztab Generalny.

Dowództwo wojsk lotniczych, obok wykonywania funkcji typowych dla centralnego ogniwa kierowniczego /rodzaju sił zbrojnych/, sprawuje więc dowodzenie określonym związkem operacyjnym, w składzie którego znajdują się jednostki przewidywane zarówno do działań w ramach wojsk operacyjnych, jak i do realizacji zadań na terytorium kraju. Dlatego jego struktura opiera się na zintegrowanych komórkach i ogniwach składowych zdolnych do ujmowania problematyki dotyczącej całości wojsk lotniczych. Cechą charakterystyczną jest utworzenie zintegrowanego pionu techniki i zaopatrzenia, którym kieruje zastępca dowódcy wojsk lotniczych

do spraw techniki i zaopatrzenia. Jednolite kierowanie całością tyłów lotniczych w poważnym stopniu odciąża dowódcę od bezpośredniej ingerencji w bieżącą działalność służb i organów tyłowych, a także pozwala w pełni i w sposób scentralizowany wykorzystać ogniwa tyłowe na wszystkich szczeblach organizacyjnych wojsk lotniczych.

Warto nadmienić, że zastosowane w pionie techniczno-zaopatrzeniowym rozwiązanie organizacyjne stanowi pierwszy etap do integracji tych służb.

Na okres wojny ze składu dowództwa wojsk lotniczych - jak już wspomiano - wydziela się dowództwo armii lotniczej oraz szefostwo wojsk lotniczych.

Szefostwo wojsk lotniczych jest instytucją centralną - występującą tylko w okresie wojny - powołaną do kierowania przygotowaniem personelu latającego i specjalistycznego dla wszystkich jednostek lotniczych sił zbrojnych, spełniania funkcji organu zaopatrującego w specjalistyczny sprzęt lotniczy oraz dowódzenia podległymi jednostkami o różnym profilu i przeznaczenia funkcjonalnym /szkoły i ośrodki szkolne, lotnicze jednostki szkolne i szkolno-bojowe, jednostki lotnictwa transportowego, sanitarnego i łącznikowego oraz bazy, składnice, zakłady remontowe itp./.

Odpowiednio do tego w szefostwie występuje sztab z rozbudowaną komórką szkoleniową oraz z ogniwami niezbędnymi do dowodzenia podległymi jednostkami, zarząd polityczny - zorganizowany podobnie jak zarządy polityczne okręgów wojskowych czasu wojennego, a także organy zaopatrzenia materiałowo-technicznego jednostek lotniczych oraz kierowania eksploatacją, naprawami i produkcją sprzętu lotniczego. Ponadto występują komórki: kadrowa i lotniczej służby zdrowia, które podlegają bezpośrednio szefowi wojsk lotniczych, oraz ogniwo nadzoru intendenckiego - podległe zastępcy do spraw techniki i zaopatrzenia.

C. DOWÓDZTWO WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU

Dowództwo wojsk OPK, jako dowództwo rodzaju sił zbrojnych jest organem szczebla operacyjnego przeznaczonym do bezpośredniego dowodzenia podległymi wojskami oraz operacyjnego dowodzenia siłami i środkami obrony przeciwlotniczej innych rodzajów sił zbrojnych wyznaczonymi do działań w jednolitym systemie obro-

ny powietrznej PRL. Spełnia ono funkcje okręgowego organu zaopatrującego w określone typy uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Dowództwo wojsk OPK dowodzi w następujących relacjach: dowódca wojsk OPK - dowódcy KOPK - dowódcy związków taktycznych, samodzielnych jednostek - dowódcy oddziałów - dowódcy pododdziałów. Ponadto w systemie dowodzenia sprawowanego przez dowódcę wojsk OPK działają szefostwa rodzajów wojsk spełniając funkcje specjalistycznego zarządzania i nadzoru.

Do głównych zadań dowództwa wojsk OPK należy:

- jednolite dowodzenie podległymi wojskami w celu ich wszechstronnego przygotowania do działań oraz utrzymanie w stałej gotowości bojowej i mobilizacyjnej, a także dowodzenie siłami i ośrodkami wydzielonymi do obrony powietrznej kraju z innych rodzajów sił zbrojnych i zapewnienie współdziałania z obroną powietrzną sąsiednich państw Układu Warszawskiego;
- opracowanie koncepcji i planów obrony powietrznej kraju oraz ich aktualizacja;
- kierowanie procesem wychowania ideowo-politycznego żołnierzy, pracą partyjno-polityczną oraz kształtowanie i umacnianie zwartości moralno-politycznej w jednostkach wojsk obrony powietrznej kraju;
- programowanie szkolenia i przedstawianie ministrowi obrony narodowej projektów zadań i wytycznych szkoleniowych, a także opracowywanie planów szkolenia specjalistów wojsk OPK w podległych ośrodkach;
- organizacja i nadzór nad działalnością wojskowej służby ruchu lotniczego, a także jej współpraca z cywilną służbą ruchu lotniczego kraju i wojskową służbą ruchu lotniczego państw Układu Warszawskiego;
- kierowanie zabezpieczeniem hydrometeorologicznym sił zbrojnych w tym lotnictwa, jak również przygotowanie zintegrowanego systemu osłony hydrometeorologicznej wojsk i kraju na okres zagrożenia i wojny;
- kierowanie pracami organizacyjno-mobilizacyjnymi, uzupełnianiem wojsk administrowanie rezerwami wojsk OPK oraz czuwanie nad szkoleniem tych rezerw, a także planowanie uzupełniania podległych wojsk środkami transportowymi i maszynami inżynieryjnymi z gospodarki narodowej;

- sprawowanie funkcji organu zaopatrującego szczebla okręgowego^b w zakresie specjalistycznego sprzętu lotniczego, radiolokacyjnego, rakiet przeciwlotniczych, łączności ogólnowojskowej, motoryzacyjnego, materiałów pędnych i smarów;
- nadzorowanie lecznictwa, profilaktyki i orzecznictwa oraz kontrolowanie stanu sanitarno-epidemiologicznego jednostek wojsk obrony powietrznej kraju.

Omówione dowództwo ma charakter pokojowo-wojenny, ponieważ w odróżnieniu od innych dowództw rodzajów sił zbrojnych wykonuje już w czasie pokoju identyczne zadania /tylko w mniejszej skali/ jak w okresie wojny. Ponadto struktura organizacyjna tego dowództwa zapewnia pełną centralizację przy wykonywaniu zadań operacyjnych /planowanie operacyjne, zabezpieczenie działań bojowych, dowodzenie działaniami bojowymi, zapewnienie dyscypliny i porządku w powietrzu itp./ oraz określoną decentralizację dość odrębnych dla każdego rodzaju wojsk zadań w zakresie szkolenia, eksploatacji i zaopatrywania technicznego, które wykonują szefostwa rodzajów wojsk. Stąd też obok ogniw typowych dla wszystkich dowództw szczebla operacyjnego /sztab, zarząd polityczny, komórka kadrowa, finansów itp./ występują specjalistyczne szefostwa: lotnictwa wojsk raketowych i artylerii przeciwlotniczej, wojsk radiotechnicznych oraz szefostwo zaopatrzenia. Nie ma natomiast typowych służb kwatermistrzowskich, ponieważ jednostki wojsk OPK zaopatrywane są przez odpowiednie okręgi wojskowe.

D. DOWÓDZTWO MARYNARKI WOJENNEJ

Dowództwo marynarki wojennej, jako dowództwo rodzaju sił zbrojnych jest organem szczebla operacyjnego przeznaczonym do bezpośredniego dowodzenia podległymi wojskami. Jest ono także organem ministra obrony narodowej do kierowania przygotowaniem strefy operacyjnej marynarki wojennej pod względem militarno-obronnym, a także koordynowania przedsięwzięć związanych z przejściem jednostek pływających z gospodarki narodowej. Spełnia ono funkcje centralnego organu zaopatrującego w stosunku do całych sił zbrojnych w zakresie sprzętu dla nurków i pletwonurków oraz morskiego sprzętu techniczno-okrętowego jak również okręgowego organu zaopatrującego - w odniesieniu do podległych wojsk w zakresie uzbrojenia, sprzętu technicznego i materiałowego.

Dowodzenie odbywa się w następujących zasadniczych relacjach: dowódca marynarki wojennej - dowódcy związków taktycznych /floty, brygad, samodzielnych dywizjonów/ - dowódcy oddziałów /dywizjonów, samodzielnych grup/ - dowódcy grup okrętów - dowódcy okrętów.

Do głównych zadań dowództwa marynarki wojennej należy:

- sprawowanie jednolitego dowodzenia podległymi siłami w celu ich wszechstronnego przygotowania do działań oraz utrzymywanie w stałej gotowości bojowej;
- udział w centralnym planowaniu operacyjnym oraz planowanie i organizowanie obrony strefy operacyjnej marynarki wojennej w ramach ogólnego planu obrony terytorium kraju;
- realizowanie wspólnych przedsięwzięć z innymi rodzajami sił zbrojnych, a także z dowództwami sojuszniczych flot na Bałtyku w zakresie organizacji obrony strefy operacyjnej marynarki wojennej;
- kierowanie pracą partyjno-polityczną oraz procesem wychowania ideowo-politycznego, kształtowania właściwych nastrojów, umacnianie dyscypliny i zwartości moralno-politycznej w siłach marynarki wojennej i innych jednostkach podporządkowanych dowódcy marynarki wojennej;
- realizowanie przedsięwzięć szkolenia operacyjnego i bojowego sił marynarki wojennej;
- planowanie i zaopatrywanie w sprzęt techniczny oraz środki materiałowe i finansowe sił marynarki wojennej i jednostek przydzielonych na zaopatrzenie, a także nadzór nad działalnością eksploatacyjno-remontową w poszczególnych rodzajach wojsk i służb marynarki wojennej;
- kierowanie mobilizacyjnym przygotowaniem i szkoleniem rezerw w jednostkach marynarki wojennej oraz udział ich w uzupełnianiu poborowymi i gromadzeniu rezerw osobowych.

W dowództwie marynarki wojennej występują trzy zasadnicze pionierskie sztab, polityczny oraz techniki i zaopatrzenia, którymi kierują: szef sztabu, zastępca dowódcy ds. politycznych i z-ca dowódcy ds. techniki i zaopatrzenia. Ponadto dowódcy marynarki wojennej podlega bezpośrednio szefostwo lotnictwa marynarki oraz podobnie jak w innych dowództwach rodzajów sił zbrojnych - komórka kadrowa, finansowa itp.

Struktura organizacyjna dowództwa marynarki wojennej jest nieco inna niż w pozostałych dowództwach rodzajów sił zbrojnych. Dotyczy to przede wszystkim sztabu, w którym obok typowych komórek o charakterze operacyjnym, rozpoznawczym, organizacyjno-mobilizacyjnym i uzupełnieniowym, szkoleniowym, łączności, automatyzacji i mechanizacji oraz służb broni morskich i hydrografii - występują szefostwa wojsk: inżynieryjnych i chemicznych wraz ze znajdującymi się w ich składzie komórkami techniczno-zaopatrzeniowymi.

W pionie technicznym natomiast zostały skupione wszystkie służby techniczne oraz kwatermistrzowskie ujęte w trzy układy funkcjonalne: uzbrojenia morskiego, techniczny i kwatermistrzowski. Działalność tych układów koordynuje sztab zintegrowanego tyłu.

Cechą wspólną wszystkich dowództw okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych w ogólnym jednolitym systemie kierowania /dowodzenie i zarządzanie/ Siłami Zbrojnymi PRL jest to, że ich dowódcy podlegają bezpośrednio ministrowi obrony narodowej, a ponadto w sprawach:

- operacyjnych, szkolenia operacyjnego, organizacyjno-mobilizacyjnych i planowania materiałowo-technicznego - szefowi Sztabu Generalnego;
- przygotowania określonych sił i środków do działań w składzie wojsk operacyjnych oraz szkolenia ogólnowojskowego, a w odniesieniu do dowódców okręgów wojskowych również szkolenia bojowego - głównemu inspektorowi szkolenia;
- obrony terytorium kraju wynikających z zakresu działania głównego inspektora obrony terytorialnej - głównemu inspektorowi obrony terytorialnej;
- pracy partyjno-politycznej i ideowo-wychowawczej - szefowi Głównego Zarządu Politycznego WP.

W pozostałych sprawach dowódcy kierują się zarządzeniami i poleceniami głównego inspektora planowania i techniki oraz głównego kwatermistrza - występujących w randze generalnych dyrektorów.

ZAKOŃCZENIE

Niniejszy skrypt wykładu opracowano na podstawie artykułu n.t. "Główne funkcje oraz zasady organizacji podstawowych ogniw dowodzenia i zarządzania szczebla centralnego i operacyjnego sił zbrojnych" zawartego w Biuletynie Informacyjnym Sztabu Generalnego MON nr 5/100/ - Warszawa - 1970 r. - po uwzględnieniu zmian jakie zaszły w strukturze organizacyjnej centralnych organów dowodzenia i zarządzania Siłami Zbrojnymi PRL w okresie lat 1970-1972.

Przedstawiony model dowodzenia i zarządzania naszymi siłami zbrojnymi nie jest modelem stałym lecz dynamicznym i stale udoskonalanym. Nieustanny rozwój nauki i techniki przyczynia się do wprowadzania do naszych sił zbrojnych nowego - bardziej doskonałego sprzętu bojowego i uzbrojenia. Zmiany w sprzęcie bojowym i uzbrojeniu wywierają decydujący wpływ na sposoby prowadzenia działań bojowych i nieuchronnie prowadzą do nowej organizacji wojsk i ich organów dowodzenia.

Wykonano w 100 egz.

Egz.Nr 1-100 B.Tajna
Wyk.ppłk Pawluk
Druk.JJ: dn.5.10.72 r.
Nr ks.01262/02844/WW

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG
Archiwum Sztabu Zbrojnych Sił
Br. ewid. _____

45428